

KOLAN (ELAZIĞ) KAPLICALARI

*Ahmet ATASOY**

*M. Dursun ÇİTÇİ***

ÖZET

Kolan Kaplıcaları, Elazığ ile Tunceli sınırında Karakoçan, Pamuklu ve Bardaklı Fay Zonları'nın Hamam Dağı'nın çevresinde geometrik olarak çakıştığı yerlerde oluşmuşlardır. Hamam Dağı'nın kuzeye bakan yamaçları ve Peri Suyu vadisinde bulunan kaplıcalar, sahanın jeomorfolojik ve tektonik yapısından dolayı oldukça derin bir vadi içerisinde bulunmaktadır. Kalkerli arazinin özelliğinden dolayı yer yer kanyon vadi görünümünü almıştır. Peri Suyu vadisi tektonik hareketlerle yükselmekte ve kaplıca sularının çıkış yerleri de birkaç defa değişmiştir.

Kaplıca kaynakları varlığını sahanın tektonik yapısı ile litolojik özelliklerine borçludur. Kaplıca sahası doğrudan doğruya Karakoçan Fay Zonu içerisinde bulunmasından dolayı şekillenmekte, bu tektonik yapı içerisinde oluşan kuzey - güney yönlü açılımların kırık ve çatlaklarından da sıcak kaynak suları yüzeye çıkmaktadır. Bu kaynak suları denetimde sarkıt, dikit, sütün, traverten, kalker tüfü gibi karstik şekillere rastlanılmaktadır.

Çok çeşitli hastalıklara iyi geldiğinden dolayı Kolan Kaplıcaları'na yöre halkının ilgisi büyüktür. Üzerinde sosyal tesislerin de bulunduğu Kolan Kaplıcaları gelişme aşamasındadır. İyi bir şekilde tanıtıldığı takdirde çok geniş bir sahaya hizmet verebilme potansiyeline sahiptir.

*Dr., Fırat Üniversitesi, Bölgesel Coğrafya Ana Bilim Dalı
ahmetmor@mynet.com

**Doç.Dr., Fırat Üniversitesi, Coğrafya Anabilim Dalı.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Anahtar Kelimeler: Peri Suyu, Kaplıca, Fay Zonu, Hamam Dağı, Traverten.

ELAZIĞ KOLAN SPAS HOT SPRING WATERS

ABSTRACT

Kolan spas on the border of Elazığ and Tunceli are formed between Karakoçan, Pamuklu and Bardaklı fracture zones which are matched around Hamam Mountain geometrically. The slopes looking the north of Hamam Mountain and the spring waters which is on Peri Water valley, because of the area's geomorphological and techtonical structure, they are in a very deep valley. Because of the area's limestone structure, in some way canyon seemed as if it is a valley. Peri Water valley has been rasing by techtonical activities and the exit of spa water have changed several times.

The existence of spring water is related to techtonical structure and lithological features of the area. Because of the spring water's being direct into Karakoçan limestone zone, it has been formed, in this techtonical structure which is lined north and south and from these directions fractures and cracks, hot waters come out of the surface. Controlling these spa water, like stalactite, stalagmite, pillar, travertine, limestone tufa karst froms or shapes are encountered.

With the model "Do, run and transfer" foundations are formed and a lot of visitors come to visit especially from the vicinity every year.

Key Words: Peri Water, Spa, Fracture Zone, Hamam Mountain, Travertine.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

1-GİRİŞ

Kolan Kaplıcası, inceleme alanımızın batısında Peri Suyu vadisinde bulunmaktadır. Karakoçan'a 27 km uzaklıktadır. Çevresinde Hamam Dağı, Tor Tepe ve İncebelek Tepeleri bulunmaktadır.

Kolan Kaplıcaları çevresinde karasal iklim özellikleri belirgindir. Karakoçan Meteoroloji İstasyonu'nun verilerine (1975–2006) göre yıllık ortalama sıcaklık 11,1°C, ortalama en düşük sıcaklık -3,1°C, ortalama en yüksek sıcaklık değerleri 24,1°C olarak hesaplanmıştır. Dolayısıyla yıllık termik amplitüd 27,2 °C'yi bulabilmektedir. Yıllık ortalama yağış miktarı (1975–2006) 654,5 mm.yi bulmakta ve yağışların %60'ı bahar aylarında düşmektedir. Kış mevsiminde yağışlar genellikle kar şeklindedir. Kar yağışlı günler sayısı 35'i geçmektedir. Yağan karın 90 günü aştığı, yörede ortalama kar kalınlığı 8,5 cm ve şubat ayında 15 santimetreyi bulmaktadır. Yıllık toplam yağışın %30'u yaz aylarında düşmesine karşın şiddetli buharlaşma karşısında sulama ve kuraklık sorunu ortadan kalkmamaktadır.

Bu değerlere göre Kolan Kaplıcaları ve çevresi yarı nemli (C₂) sahada yer almaktadır. Bu alandaki iklim tipini tam olarak belirleyebilmek için yağış ve sıcaklık indisleri, yağış rejimi indisi ve potansiyel evapotranspirasyonun en sıcak yaz ayına oranı hesaplanarak $C_2B'_2s_2b'_4$ sonucuna ulaşılmıştır. Yani yarı nemli, orta sıcaklıkta (mezotermal), su noksanı yaz mevsiminde ve çok kuvvetli olan, karasal iklime yakın bir iklim hüküm sürmektedir. Yöre bütünüyle meşe ormanlarının doğal klimaksını oluşturmaktadır. Ancak sahada yerleşmeler çok eski dönemlerde başladığı için antropojen stepler genişlemiştir.

Kaplıca kaynakları varlığını bölgenin genel tektonik yapısı ile litolojik özelliklerine borçludur. Kaplıca sahası Karakoçan Fay Zonu içerisinde bulunmasından dolayı doğrudan atımlı fayların etkisiyle şekillenmekte, bu tektonik yapı içerisinde oluşan kuzey – güney yönlü açılımların kırık ve çatlaklarından da sıcak kaynak suları yüzeye çıkmaktadır.

Kolan Kaplıcaları ve çevresi oldukça kırıklı bir yapıya sahiptir. Karakoçan Fay Zonu'nun ana kırığı Kolan Kaplıcası'nın içinden geçmektedir. Bu fay sistemine bağlı olarak sağ yanal atımlı fay, Karakoçan Fay Zonu'na dâhildir. Sol yanal atımlı fayı ise Bardaklı Fay Zonu'nun bir devamıdır. Bu iki fay hattı Kolan Kaplıcası'nda geometrik bir şekilde çakışır. İki fay zonunun kesişmesi ile oluşan sahada Kolan, Bağın ve Balcalı sıcak su çıkışları

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

ve bu sıcak su çıkışları üzerinde teras ve çatlak sırtı türünde traverten oluşumları günümüzde de sürmektedir (Koçyiğit, 2003:9).

Foto:1. Kuzey – güney uzanırlı Hamam Dağı metamorfik birimlerden oluşmaktadır.

Karakoçan Fay Zonu 6 – 10 km genişlikte, 50 km (?) uzunlukta, kuzeybatı gidişli, sağ yanal doğrultu atımlı levha içi yeni ve aktif bir faydır. İnceleme sahasının güneydoğusunda Altınoluk Köyü'nün 3 km doğusundan (Heserek Dağları) başlayıp Hamamdağı ve Sütkoç (Mazgirt) Köyü boyunca geçerek kuzeybatıda Tunceli ili'ne kadar izlenir. Karakoçan Fay Zonu uzunlukları 0,5 km ile 17 km arasında değişen, birbirine koşut – yarı koşut uzanımlı, yer yer sık aralıklı (100m) çok sayıda fay segmentinden oluşur. İnceleme alanı içinde hemen tümüyle Erken Miyosen – Pliyosen yaşlı Solhan Volkanitleri içinde gelişmiş olan Karakoçan Fay Zonu, gerek volkanitler ile yanal – düşey geçişli denizel miyosen kireç taşlarını yer yer keser ve sağ yanal yönde 1,5 km kadar öteleler (Koçyiğit, 2003: 9).

Hamam Dağı'nın 1100 – 1250 m. arasında, Pliyosen Alibonca Formasyonu'na ait kireçtaşı, kumtaşı, marn, çakıltası aralanmasından oluşan aşınım düzlüğü vardır.

2- KOLAN KAPLICALARININ OLUŞUM ÖZELLİKLERİ

Kolan Kaplıcası ve yakın çevresinde Alp Orojenezi en eski birimi olan Paleozoyik kristalize kireç taşları ile bu kireç taşlarından kuvaternere kadar olan tüm çökel ve eruptif oluşukları etkilemiştir. Bunun neticesinde Kolan Kaplıcası ve çevresinde kıvrımlar, faylar ve kendi içinde küçük bindirmeler gelişmiştir (Tamgaç vd., 2001: 4).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Alp Orojenezi'nin Üst Kratese sonrası fazı olan Laramiyen Fazı sırasında kıvrılma ve yükselmeler olmuştur. Kiğı İlçesi'nin kuzeyinde Şeytan Dağları ile Kelkaş Boğazı'nda yer alan plastik malzemeli Üst Kratese oluşukları Laramiyen hareketleri ile kıvrımlanmış ve KB-GD doğrultulu kıvrımlar meydana gelmiştir. Laramiyen Fazı sonrasında Eosen çökelleri Üst Kratese flişi üzerinde açılı uyumsuzlukla gelişmiştir. Uyumsuzluk Kelkaş Boğazı'nda üst Kratese yaşlı topraklı flişi ile Eosen yaşlı Ortakoy (Tunceli) arasında yer alan belirgin bir şekilde görülmektedir. Sağda Eosen'de görülen Pirene Fazı ile Eosen oluşukları kıvrımlanmıştır. Bundan sonra önemli etkinlik Orta – Üst Miyosen'de olmuştur. Doğu Anadolu'da bu dönemde başlayan Neotektonik rejim Kolan Kaplıcası ve çevresinde etkili olmuştur. Bu dönem yapısal şekilleri üzerinde orojenik hareketlerden daha çok tektonik bir etken olmuştur. Tektonizma sonucu D – B doğrultulu açılma çanakları gelişmiştir. Hamam Dağı antiklinalini kesen K-G doğrultulu Peri Suyu yatağı buna bir örnektir (Tamgaç, vd. 2001: 8).

Eğimleri az ve yataya yakın tabakalı Miyosen birimlerinin Hamam Dağı yakın çevresinde şiddetlice kıvrılmaları ve tabaka eğimlerinin 80° – 90° ye varması kıvrımlanmada tektoniğin etkisini göstermektedir.

Hamam Dağı'nın batısında bulunan Kolan Kaplıcası kuzeyinde bulunan Bağın Kaplıcası, Peri Çayı vadisinde yüksekliği 10 m den fazla olmayan bir yamaçta yer almaktadır. Her iki kaplıcanın sıcaklıkları $20 - 45^{\circ}\text{C}$ arasında değişen doğal çıkışlara sahiptir. Aynı sahada çok sayıda soğuk su kaynağı da bulunmaktadır. Bu nedenle sıcak suya, soğuk suyun karışma ihtimalini doğurmaktadır. Bu sıcak su kaynakları jeokimyasal bir yapı gösterirler.

Kolan Kaplıcaları'nda sıcak ve mineralli sularında eritilen kükürt kokusunu andıran bir koku havayı sarmaktadır. Bu durum kaplıca suları içindeki gazların oksitlenmesi ve SO_4 ' e dönüşmesi ile ilgilidir. Kaplıca sularının rengi bulanık, açık sarı renkte olup içerisinde küçük zerrecikler halinde tortullar bulunmaktadır. Kolan Kaplıcası sıcak ve mineralli suların elektriksel iletkenliği $2240 - 3398$ ms/ cm arasında değişmiştir (Tablo: 1.).

Jeotermal sistemlerinin bazılarında, kaynak suları yüzeye hiçbir karışım olayı ile karşılaşmadan, orijinal TDS klor değeri ile dik olarak yükselebilir. Bazı sistemlerde ise birtakım karışım işlemleri sonunda, karışım (hibrit) sular oluşturarak yüzeye ulaşabilir. Kolan jeotermal suları TDS ve dolayısıyla klor rezervuar değerleri ile yüzeye ulaşmamaktadır. Birbirinden uzak sıcak sular ile ılık suların Cl/B

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

oranları birbirine çok yakındır. Bu yakınlık bölgede bulunan sıcak suların tek bir akiferden yükseldiğini gösterir (Tamgaç, vd, 2001:15).

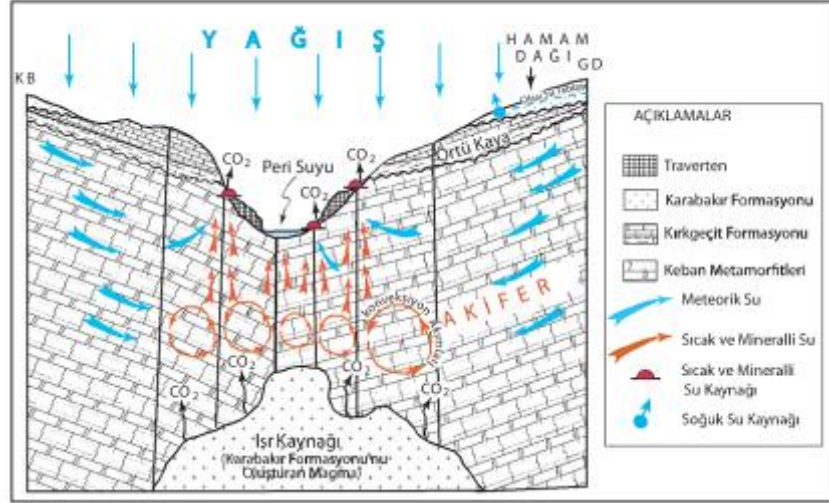

Foto:2. Kolan Kaplıcaları fayların geometrik olarak çakıştığı yerlerde oluşmuştur

Kayaçların fiziksel ve kimyasal özellikleri ile sıcak ve mineralli suların fiziksel ve kimyasal özellikleri Piper diyagramına göre analiz edildiğinde sodyum veya potasyum katyonları ile bikarbonat türü anyonların baskın tür olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil: 3.). Sıcak ve mineralli suların fiziksel ve kimyasal özellikleri ile Alibonca Formasyonu'na ait kayaçların fiziksel ve kimyasal özelliklerinin benzer olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu da Kolan, Bağın ve Ballica sıcak ve mineralli suların Alibonca Formasyonu'ndan beslendiğini ortaya çıkarmaktadır. Alibonca Formasyonu'na ait kayaçların Hamam Dağı'nda bulunduğu hatırlatılırsa beslenme sahası ile sıcak ve mineralli suları besleyen akiferin Hamam Dağı'nda olduğu ortaya çıkmaktadır (Şekil: 1.)

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Şekil: 1. Kolan Kaplıcası'nın Oluşum Kesiti (Öztekin, 2004: 25)

Travertenler, kırılıp parçalandığından su gözenekleri kapanmakta ve sıcak su kaynağı kendisine başka yol bulup, başka bir yerden yeryüzüne, satha çıkmaktadır. Bu suretle kaynaklar yer değiştirmektedir.

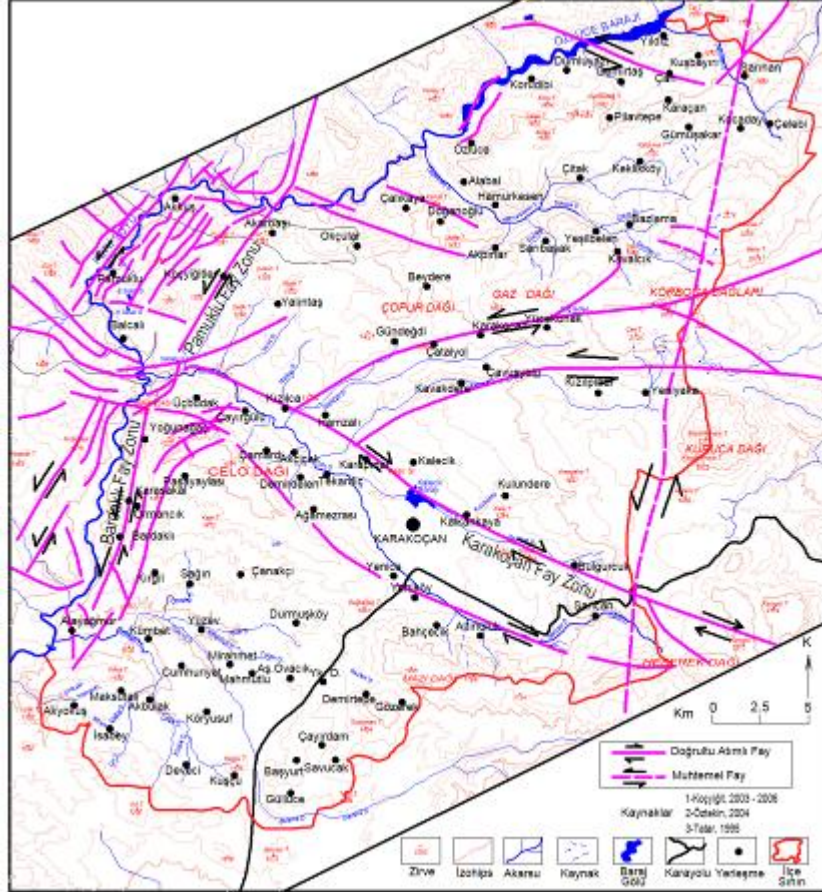
Kolan Kaplıcaları sıcak ve minerali sularının oluşturduğu başlıca karstik şekiller, traverten taraçaları, kalker tüfü, fosil traverten konileri, galeriler, mağaralar, sarkıt, dikit sütunlardır.

Travertenler, çok çeşitli nedenlere bağlı olarak kimyasal bir reaksiyon sonucu suların içindeki ergimiş haldeki tortuların çökmesi ile oluşan bir kayadır. Su, termal kaynaktan çıktıktan sonra kat kat çökelmekte olan kalsiyum karbonat başlangıçta yumuşak bir jel halinde iken, zamanla sertleşerek traverten oluşturur. Bu olayların tekrarı ile travertenler ile onların taraçaları meydana gelmektedir (Pekcan, 1999: 73).

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Şekil 2. Kolan Kaplıcaları ve Yakın Çevresinin Tektonik Haritası

Kolan Kaplıcaları'ndan bulunan travertenler hızlı bir çökme ile oluşmaktadır. Elle ufalanacak kadar gevşek olan bu travertenler topografyaya bağlı olarak kademeli traverten taraçaları oluşturacak şekilde gelişmektedir.

Kaynaktan çıkan sıcak sular 25 – 30 m bir düzlükten aktıktan sonra 3 kademe şeklinde taraça oluşturarak Peri Suyu'na akmaktadır. Bağin Kaplıcası kaynak değiştirdiği için yeni traverteni oldukça dardır (2 – 3 metre).

Buralarda eski travertenler de vardır. Ancak bunların üzerinde derin yarıklar bulunmaktadır. Peri Suyu'nun alttan aşındırmasına bağlı olarak eski taraçaların bir kısmı Peri Suyu'na devrilmiş durumdadır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Peri Suyu vadisi ile Kolan Kaplıcaları ve çevresinde rastladığımız diğer önemli karstik şekil, mağaralardır. Hatta Bağin Kalesi'nden Peri Suyu vadisinin altından oradan da Hamam Dağı'na doğru giden galerilerin varlığından da söz edilmektedir.

Tablo:1. Kolan Kaplıcasının sıcak ve Minareli Suların Analiz Sonuçları (1975, 1996 ve 2003)

Örnek No	1			2			3		
Numune Adı	Kolan Sıcak Minarelli Su Kaynağı:27.09.1975			Kolan Sıcak Minarelli Su Kaynağı: 06.11.1996			Kolan Sıcak Minarelli Su Kaynağı:11.06.2003		
	mg/l	mek/l	%mek/l	mg/l	mek/l	%mek/l	mg/l	mek/l	%mek/l
Ca ⁺²	426.24	21.31	39.9	490	24.45	69.54	85.415	28	85.415
Mg ⁺²	120.39	9.91	18.55	1.3	0.11	0.31	43.740	3.645	11.119
Sr ⁺²				7.01	0.16				
Na ⁺	449.89	19.57	36.63	218.4	9.5	27.02	22.200	0.965	2.944
K ⁺	102.87	2.63	4.92	43.01	1.1	3.13	6.680	0.171	1
Cl ⁻	200	5.64	10.54	90	2.54	6.98	133.120	3.749	13.532
SO ₄ ⁻²	186.7	3.89	7.27	200	4.16	11.44	60	1.250	4.512
HCO ₃ ⁻	2684	44	82.19	1810	29.67	81.58	1385	22.705	81.956
Fe ⁺²	1.63	0.06		1.53	0.05				
Zn ⁺²	0.03	0.0006							
Al ⁺³	0.96	0.11		0.58	0.06				
Li ⁺	0.035	0.005		0.56	0.08				
Mn ⁺				2.25	0.8				
Cr ⁺³				0.06	0.003				
Cu ⁺²				0.04	0.001				
I ⁻	0.11	0.0009		0.06	0.0001				
Br ⁻	3.6	0.045		3.85	0.05				
F ⁻	0.52	0.03		1.02	0.05				
NH ₄ ⁺						0.12			

Tablo:1.'in devamı...

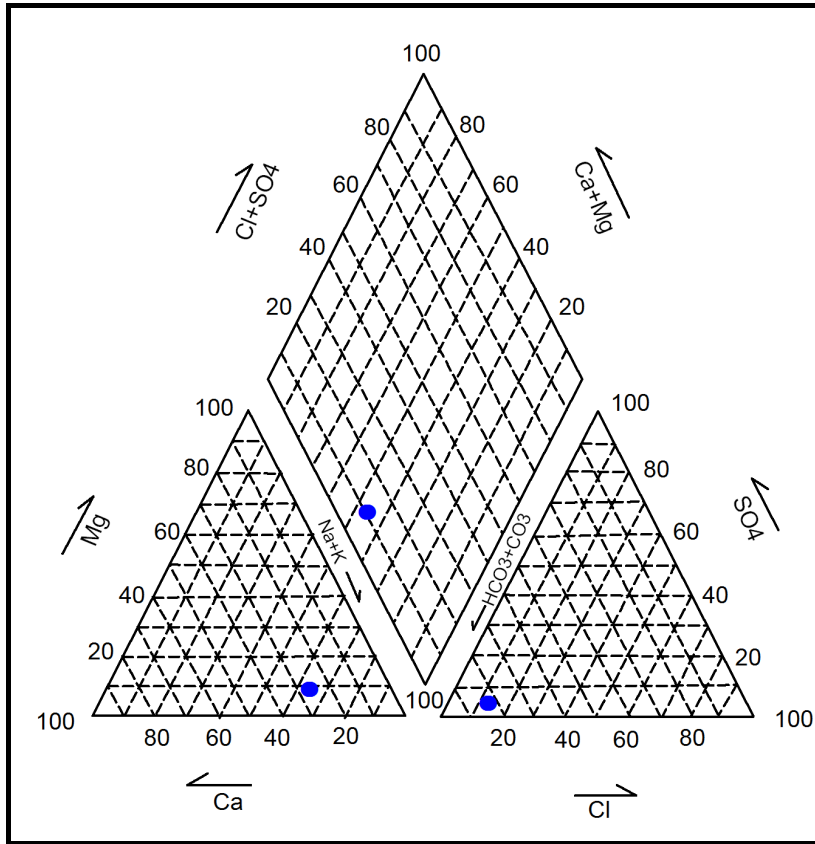
Örnek No	1			2			3		
Numune Adı	Kolan Sıcak Minarelli Su Kaynağı:27.09.1975			Kolan Sıcak Minarelli Su Kaynağı: 06.11.1996			Kolan Sıcak Minarelli Su Kaynağı:11.06.2003		
NO ₃ ⁻									
NO ₂ ⁻	0.43	0.009		0.34	0.005				
HPO ₄ ⁻²	12.93	0.27		0.01	0.0002				
CO ₂	426.8			22.29	0.46				
H ₂ S				486					

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009

Toplam H2s	0.22			0.2				
Toplam çözülmüş madde	4614.36			3378.51				
Elektriksel iletkenlik	3150			3398			2240	
ph	6.9			6.53			5.100	
Sıcaklık	43.5			38			38	
Sertlik(d ^h Fr)	156.1			122.8			158.225	

Kaynak: Yenal vd., 1975; Çetindağ, 1996; Ötekin Okan, 2004

Şekil:3. Karakoçan Kaplıca Sularına Ait Piper Diyagramı

(Tablo:1'e göre)

3- KOLAN KAPLICALARI'NDA SAĞLIK TURİZMİ

Kaplıcalar çok eski tarihten günümüze kadar gelen süreç içinde tedavi edici özelliklerinden dolayı turizme açık olan yerlerdir. Bu sebeple kaplıcalar bu işte uzmanlaşmış işletmeciler tarafından işletildiklerinden kâr getirme ve böylece turizm faaliyetlerini

Turkish Studies

International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009

canlandırarak içerisinde bulunduğu yörenin ekonomisine katkı sağlamaktadır. Nitekim Afyon Oruçoğlu Termal Tesisleri, Şifne Termal Kaynakları, Bursa Termal Otel, Yalova Termal Otel ve Denizli Pamukkale gibi termal turizm tesis ve merkezlerine her yıl binlerce yerli ve yabancı turist şifa bulmak ve dinlenmek amacıyla gelmekte ve bu tesislerin ulaşım konaklama ve ağırlama gibi gereksinimleri öncelikle kaplıcanın içerisinde bulunduğu yöreden karşılanmaktadır (Ünlü, 1998: 576).

Kolan Kaplıcaları Karakoçan'a yakın olduğu için yöre halkının kaplıcaya olan ilgisi büyüktür. Kaplıca üzerinde ilk tesis 1972 yılında Özel İdare Müdürlüğü tarafından yaptırılan 27 yataklı pansiyon işletmesidir. O tesiste, taştan yapılmış üstü açık olan bir havuz bulunmaktaydı. Bu havuz dönüşümlü bir şekilde 2 saat bayanlara, 2 saat erkeklerle hizmet verecek şekilde planlanmış idi.

Kolan Kaplıcası kaynaklarının sıcaklığı 42 °C ve debisi de saniyede toplam 11,5 litredir. Şifası ile bilinen ve yöre halkı tarafından yoğun talep gören bu kaynak her yıl binlerce yerli turistin akınına uğramaktadır. Kolan Kaplıcası sıcak ve mineralli suları Refik Saydam Merkez Hıfzısıhha Enstitüsü'nün 27. 01.1973 tarih ve 1081 76 sayılı raporunda belirtildiğine göre, cilt hastalıklarına, kadın hastalıklarına, romatizmal hastalıklara, poli – nevrit, kırık – çıkık gibi birçok hastalığa iyi geldiği belirtilmiştir.

Termal turizm açısından değerlendirilen ülkemiz kaplıcalarının iklime uygun olarak özellikle yaz mevsiminde kullanıldığı görülmektedir. İnsan sağlığı için en ideal sıcaklık değerinin 20,4 °C olduğu belirtilmiştir. 18,1 °C ile 22,8 °C arasındaki sıcaklıkların insan sağlığı açısından uygun değerler içinde kaldığı bilinmektedir (Sungur, 1980: 36). Tıp uzmanlarına göre aylık ortalama sıcaklık değerlerinin 20 – 32 °C arasında olan yerlerin iklimi sağlık açısından uygun kabul edilmektedir (Gürbüz, 2001: 94).

Kolan Kaplıcası bütün yıl hizmet vermekle birlikte, iklim özellikleri açısından termal turizm sezonu en uygun sıcaklık değerlerinin yaşandığı haziran, temmuz, ağustos ve eylül aylarını kapsamaktadır. Bu aylarda Karakoçan'da ortalama hava sıcaklığı 21,1 °C, temmuz ayında 25,6 °C, ağustos ayında 25 °C ve eylül ayında da 19,3 °C'dir. Bütün yıl boyunca kaplıca suyunun sıcaklığı 42 °C olduğu için, kaplıca suları sıcaklık açısından termal turizm açısından süreklilik göstermektedir.

Kolan Kaplıcası'nda termal turizmi açısından yaz mevsimi sezonu boyunca daha yoğun bir şekilde değerlendirilmektedir. Kaplıca termal turizm sezonu okulların yaz tatiline girmesiyle birlikte

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

başlamakta ve okulların açılmasıyla sonra ermektedir. Kaplıcada doluluk oranı temmuz ayından itibaren havaların ısınması ve okulların tatile girmesiyle birlikte artmakta ve temmuz ayının sonunda en yüksek seviyeye ulaşmaktadır. Eylül ayında havaların soğuması ve okulların açılması ile birlikte tesis iyice boşalmaktadır. Kış döneminde de açık tutulan kaplıca tesisi zorlu kış şartlarından dolayı en düşük kapasite ile hizmet vermektedir.

Kolan Kaplıcası ile ilgili olarak yapılan bir araştırmada bu kaplıcaların Turizm ve Turizm Bakanlığı'nın standartlarına göre günde 993,600 kişiye hizmet edebileceği belirtilmiştir (Canpolat, 2005: 56).

Kolan Kaplıcası ile 1972 yılında yapılan 27 yataklı pansiyonlarda binlerce insanın kaldığı bilinmektedir. Günümüzde Kolan Kaplıcası alanında konaklama tesisi olarak, "Sıcak Su Termal Tesisleri" adıyla 40 apart oda bulunmaktadır.

Kolan Kaplıcaları aynı coğrafi mekânda buldukları halde farklı illerin sınırları içinde kalmaktadır. Kolan Kaplıcası Elazığ (Karakoçan) sınırları içinde kalırken, Bağın Kaplıcası Tunceli'nin (Mazgirt) sınırları içinde kalmaktadır. Aralarında 300 m.lik bir mesafe bulunduğu halde aralarında Peri Suyu engelinden dolayı bağlantı bulunmamaktadır. Meraklı kimseler dere yatağında yürüyerek Bağın Kaplıcası'na ulaşabilmektedir. Ancak bu durum ilkbahar aylarında su seviyesinin yükseldiği dönemlerde mümkün olmamaktadır.

2005 yılında yap – işlet – devret modeli ile yapılan Kolan Kaplıcaları Sıcak Su Tesisleri 40 apart oda şeklindedir. Bu odalarda mutfak, yatak odası, WC ve banyo bulunmaktadır. Yatak odasında biri ikiz yatak ve bir de tekli yatak bulunmaktadır. İçerisinde her biri 80 m² olmak üzere bay ve bayan iki ayrı havuzu bulunan tesiste havuz ve konaklama imkânlarının yanı sıra restaurant (1000 kişilik), oyun salonu, kafeterya, açık otopark, mesire alanı ile müşterilerine geniş bir hizmet imkânı sunmaktadır.

Kolan Kaplıcası Sıcak Su Termal Tesisleri'nin kayıtlarına göre tesisleri her yıl 15 bin kişi ziyaret etmektedir. Ziyaretçilerinin %60'ını Karakoçan, %40'ını da Kovancılar, Bingöl, Kiğı, Tunceli ve Elazığ'dan gelenler oluşturmaktadır. Bu gelenlerin yaklaşık 10 bini günübirlik ve 5 bini de 3 – 5 gün süreyle tesiste kalmaktadır.

Karakoçan'a 27 km uzaklıkta olan kaplıca yolunun tamamı asfalt kaplamalıdır. Tesise ait bir minibüs, 5'i de çevre köylerin minibüsü olmak üzere 15 – 20 sefer yapılmaktadır. Kış aylarında yoğun kar yağışından dolayı kaplıca yolu sık sık kapanmaktadır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Ayrıca ilkbaharda kaplıca yolu üzerinde zaman zaman meydana gelen heyelanlar da ulaşımı engellemektedir.

Bağın Kaplıcaları üzerinde modern bir tesis bulunmamaktadır. Eski yöntemlerle vatandaşlar tarafından oluşturulmuş bir tesis vardır. Ulaşım imkânlarının da yetersiz olduğu tesise yılda 3–4 kişilik bir işletme kapasitesi bulunmaktadır.

Foto: 3. Kolan Kaplıcası kafeterya bölümü, burası düğün sünnet gibi günlerde yaklaşık 1000 kişiye hizmet verebilecek büyüklüktedir.

Sağlık Turizminin Yöre Ekonomisine Olan Etkileri

Bacasız sanayi olarak da bilinen turizm faaliyetleri içinde sağlık turizminin önemi daha da benimsenmektedir. Kaplıcalar insanlara doğal özellikleri ile şifa merkezleri olmaları yanında dinlenme, eğlenme gibi çok çeşitli sosyal etkinlikleri bir arada bulunduran yerlerdir. Bütün yıl hareketli ortamlardan uzak kalan insanlar kaplıcalarda sağlık ve zindelik bulmaktadır. Dünyanın genelinde olduğu gibi ülkemizde de doğaya karşı büyük bir ilgi uyanmıştır. Kaplıcaların tedavi edici özellikleri yanında doğal güzellikleri, sessiz ve sakın yerler olmaları bu ilginin calibe merkezlerine dönüşmesine neden olmaktadır. Kolan Kaplıcaları bu özelliklerinden dolayı yap işlet devret modeliyle bir tesis inşa edilmiş, karayolları ile ulaşımına açılmış ve böylece Karakoçan'ın sosyo – ekonomik yapısını etkilemeye başlamıştır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Kolan Kaplıcası Karakoçan Şehri'ne 27 km uzaklıktadır. Bu kaplıca Karakoçan'ın gelişmesinde büyük bir etkiye sahip değildir. Ancak yaz mevsiminde kaplıcada çok büyük hareketlilik yaşanmaktadır. Kaplıca ile Karakoçan arasında düzenli seferler yapan dolmuşlar çalışmaktadır. Kaplıca sahasında gerekli olan her türlü mal ve hizmet Karakoçan'da temin edilmektedir. Kaplıca yüzlerce insana iş imkânı sunması yanında Karakoçan ticaretine de canlılık katmaktadır. Böylece Bağın Kaplıcası sağlık turizmi açısından büyük bir gelir kaynağı olmuştur.

Foto: 4. Kolan Kaplıcası üzerinde yap-işlet-devret modeliyle oluşturulan tesis bulunmaktadır.

Kaplıcaya gelen ziyaretçiler beslenme ihtiyaçlarının karşılanması yöre halkı için bir gelir kaynağı oluşturmaktadır. Yörede üretilen hayvansal ürünler (süt, yoğurt, bal) ziyaretçiler tarafından tüketilmektedir. Bu da yöre ekonomisine az da olsa katkı sağlamaktadır.

Karakoçan Şehri, yaz mevsiminde yurtdışında çalışanların gelmesiyle kalabalıklaşmaktadır. Bunlara İstanbul ve İzmir gibi illerde çalışanlar da eklenince şehirde büyük bir kalabalık görülmektedir. Yaz mevsiminde kaplıca sezonunun başlamasıyla dinlenme ve şifa bulmak amacıyla tatillerinin önemli bir kısmını Kolan Kaplıcası'nda geçirmektedir. Haziran ayında başlayan kaplıca sezonu eylül ayında okulların başlamasıyla kısmen sona ermektedir.

4- SONUÇ VE ÖNERİLER

Kolan Kaplıcası 3. derecede önemli olan kaplıcalar arasındadır. Karakoçan Şehri'nin 27 km güneybatısında bulunan kaplıca suyu şifalı bir kaynaktır. Çok eski dönemlerden beri Kolan kaplıcaları bilinmekte ve halk kendi imkânları ile bu kaynaktan

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

yararlanmaktaydı. Kaplıca üzerinde ilk tesis 1972 yılında yaptırılan 27 yataklı pansiyon işletmesidir. Bu tesis taştan yapılmış üstü açık olan bir havuz bulunmaktaydı. Bu havuz dönüşümlü bir şekilde 2 saat bayanlara, 2 saat erkeklere hizmet verecek şekilde planlanmış idi. 2005 yılında yap – işlet – devret modeli ile yapılan Kolan Kaplıcaları Sıcak Su Tesisleri 40 apart oda şeklindedir.

Kolan Kaplıcası potansiyeli ile Doğu Anadolu Bölgesi'nin önemli şifalı kaynakları arasında olabilecek bir kaynaktır. Kolan Kaplıca suları birçok kaynaktan çıkmaktadır. 2005 yılında Karakoçan Belediye'nin açtığı artezyen kuyusundan bol miktarda sıcak su çıkmaktadır. Bu kuyu mevcut kaynakların debisinde herhangi bir değişikliğe yol açmamıştır. Kaplıcanın yöre ekonomisini kalkındıracağı düşüncesinden hareketle Kolan Kaplıcaları'nın potansiyeli araştırılmalı ve daha çok ziyaretçinin gelebileceği şekilde büyük projelerle tesis büyütülmelidir.

Kolan Kaplıcası, kaplıca sınıflandırması içerisinde karışım (hibrit) sular özelliğine sahip kaplıcalar özelliğine girmektedir. Suların klinik uygulamalarla tespit edildiği üzere başta cilt ve kadın hastalıkları olmak üzere romatizma hastalıklarına, poli – nevrit, kırık – çıkık gibi birçok hastalığa iyi geldiği belirtilmiştir. Bununla birlikte Karakoçan İlçesi'nde zengin bir turizm potansiyeli vardır. Bunların başında volkanik dağlar, ilginç yer şekilleri ve yüzen adası gelmektedir. Bunlardan başka kaplıca turizmi ile ilgili olarak çeşitli kaynaklar vardır. Yörede bulunan şifalı diğer su kaynakları; Bahçecik Köyü'nde acılı su kaynakları (böbrek taşlarını düşürmeye faydalı) ve doktor balıkları (sedef hastalığına karşı etkili), Kızılca'da şifalı göl (kaşıntıya karşı) vardır. Bu su kaynakları iyi şekilde planlanıp, tanıtıldığı takdirde yöre ekonomisine katkı sağlayabilir.

Kolan Kaplıcası'nın doğal potansiyelleri yeterince değerlendirilmemiştir. Buraların modern büyük bir işletilmeye dönük olarak termal turizm merkezi olarak kullanılabilmesi fizibilite çalışmasıyla termal potansiyelin ortaya konulması gerekmektedir. Geleceğe dönük kullanım strateji planı yapılmalı ve bu plan uygulamaya konulmalıdır.

Kolan Kaplıcası'nın potansiyeli yeterince tanıtılmadığı için geniş kaplıcanın vermiş olduğu hizmet de çok sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle öncelikle kaplıcanın tanıtımı yapılmalıdır. Tanıtım amacıyla küçük kitapçıklar ve renkli broşür basılmalı, basın yoluyla kaplıcanın reklâmları yapılmalıdır. Ayrıca Elazığ – Bingöl Karayolu'nun kenarlarına kaplıcayı tanıtan büyük ilanlar konulmalıdır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Yaptığımız incelemelere göre yörenin doğal bitki örtüsünü meşe ormanları oluşturmaktadır. Bu meşe ormanları içinde başta geyik olmak üzere çeşitli yabani hayvan bulunmaktadır. Bunun yanında derince yarılmış olan Peri Suyu vadisi hava sirkülasyonu sağladığı için serin yaz akşamları ve bol oksijenli bir ortam bulunmaktadır. Bu ortamlar basılı olarak tanıtıldığı takdirde yöreye ilgi artar ve kaplıca turizmi canlanabilir.

Peri Suyu vadisi isminden de anlaşıldığı gibi insanı hayran bırakacak kadar doğal güzellikler doludur. Bunların başında mağaraları, sarkıt - dikit, sütun, labyalar, kanyon vadi gibi karstik şekiller yanında fay hatları, heyelan gibi daha birçok yer şekillerine rastlanılmaktadır. Peri Suyu üzerinde irili – ufaklı olmak üzere çok sayıda baraj bulunmaktadır. Yöre çok dağlık ve engebeli olduğu için turistlerin bütün bu doğal güzellikleri görmeleri mümkün olmayabilir. Yörenin tektonik yapısı uygun olmadığı için karayolların yapımı da zorlaşmaktadır. Bu nedenle ilgiyi daha da artıracak düzenlemeler yapılabilir. Bunların başında Peri Suyu vadisinde teleferik kurulabilir.

Kaplıcalar, şifa verdikleri için çevre kirliliğinden en az etkilenen alanlar olmaları gerekir. Şifalı suların tahliyesi, yeterli içme suyu ve çevre temizliği gibi alt yapı çalışmalarının yeterli olması gerekir. Kolan Kaplıcası bu açıdan değerlendirildiğinde tesisin tam anlamı ile yeterli olmadığı anlaşılmaktadır. Kolan Kaplıcaları tahliye suları ve çöp atıkları Peri Suyu'na verilmektedir. Bununla birlikte çevre düzenlemesine ve temizliğine fazla önem verilmediği görülmektedir.

Kolan Kaplıcaları'nda kaplıca sezonunun haziran ayından itibaren kış imkânları yanında personeli de yetersiz kalmaktadır. Bu sebeple kalifiye sezonu boyunca kalifiye personel, araç ve mali imkânlar artırılmalıdır. Kolan Kaplıcaları pansiyon ve hamamlar daha çok yakın çevreden gelen ziyaretçilere hizmet veren bir tesistir. Kolan Kaplıcaları'nda bulunan tesisler yoğun turizm sezonunda gelen turistlerin konaklama ihtiyaçlarını tam olarak karşılamamakta ve gelen turistlerin bir kısmı günübirlik ziyaretlerle sınırlı kalmaktadır. Gelen her düzeydeki turistlerin ihtiyaçlarını karşılamak için yeni otel, motel ve pansiyonların yapılması ve konaklama ile birlikte onların temel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ticarethanelerin sayısı da artırılmalıdır.

Karakoçan Fay Zonu'nda bulunması kaplıca bölgesinin deprenselliği yüksektir. Ayrıca saha kütle hareketlerine karşı hassas bir yerde bulunmaktadır. Bu nedenle kaplıca alanında bulunan tesislerin kontrolleri ve yeni yapılabilecek olan tesislerin zemin etüdü yapılmalıdır.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

Kolan Kaplıca sahasında açılan sondaj kuyularında çıkan suyun sıcaklığı 60 °C civarındadır. Çalışmalarda sondajın artması halinde suyun sıcaklığının daha da artacağı ortaya konmuştur. Burada çıkan su Peri Suyu'na verilmektedir. Bu tesiste değerlendirileceği gibi Karakoçan Ovası'nda seracılık alanında kullanılması mümkündür. Böylece seracılık yöre halkı için çok önemli bir gelir kaynağı oluşturulabilir.

KAYNAKÇA

- BULUT, C, (1968), Elazığ – Karakoçan – Turna Düzü Ve Çevresinin Hidrojeolojik Raporu, DSİ 9. Bölge Müdürlüğü, ELAZIĞ.
- BULUT, C., (1973), Elazığ – Karakoçan İlçesi Yoğunağaç Köyü'ndeki Kaplıcalar Hakkında Hidrojeoloji Etüd Raporu, DSİ 9. Bölge Müdürlüğü, ELAZIĞ.
- CANPOLAT, L., (2005), Kolan (Karakoçan) Traverten Taraçalarının oluşumu ve Turistik Potansiyeli, Fırat Üni. Fen – Edb. Fak. Coğrafya Bölümü (Lisans Tezi Danışman: Prof. Dr. Sadettin TONBUL), ELAZIĞ.
- ÇETİNDAG, B., (1996), 1996 Yapmış Olduğu Analizler, Fırat Üniversitesi, ELAZIĞ.
- GÜRBÜZ, M., KORKMAZ, H., (2001), “*Ilıca Kasabasında Sağlık (Termal) Turizmi*”, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 36, İSTANBUL
- KOÇYİĞİT, A., (2003), “*Karakoçan Fay Zonu Atımı, Yaşı, Etkin Stres Sistemi ve Depremselliği*”, ATAG – 7 (Aktif Tektonik Araştırma Grubu 7. Toplantısı) Yüzüncü Yıl Üniv. Jeoloji Mühendisliği Bölümü, 1 – 3 Ekim, Sayfa: 9 – 10, V
- ÖZTEKİN (OKAN), Ö., (2004), Kolan (Karakoçan) Sıcak ve Mineralli Su Kaynağının Hidrojeokimyasal Kimyasal İncelenmesi, Fırat Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), ELAZIĞ.
- PEKCAN, N, (1999), Karst Jeomorfolojisi, Filiz Kitapevi, İSTANBUL.
- SUNGUR, A.K., 1980, “*Türkiye’de İnsan Yaşamı Açısından Uygun Olan ve Olmayan Isı Değerlerinin Aylık Dağılışı ile İlgili Bir Deneme*”, İst. Üni. Coğrafya Enst. Dergisi, S. 23, İSTANBUL.

Turkish Studies

*International Periodical For the Languages, Literature
and History of Turkish or Turkic
Volume 4/8 Fall 2009*

-
- TAMGAÇ, Ö.F. – YILDIRIM, N. ve GÜRLER, H., (2001), Elazığ – Karakoçan – Kolan Kaplıcaları ve Çevresi Jeotermal – Jeokimyasal Çalışmaları Etüt Raporu, Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü Enerji Hammadde Etüt ve Arama Dairesi Başkanlığı, ANKARA.
- ÜNLÜ, M., (1998), “*Demirci – Hisar Kaplıcaları (Manisa)*”, Türk Coğrafya Dergisi, Sayı: 33, İSTANBUL.
- YENAL, O., vd., (1975), “*Türkiye Maden Suları, Akdeniz, Karadeniz, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri*”, İstanbul Üniversitesi Hidro-Klimatoloji Kürsüsü S:5, s:25-75, İSTANBUL.